

Taak 3: academische paper

**TITEL: Discoursvorming en vorming van het nieuws in de
Israëlische pers inzake de Israëlich – Palestijnse
kwestie.**

AUTEURSINFORMATIE:

FAMILIENAAM: Vandewalle

VOORNAAM: Simon

STUDENTEN-NR: 20014157

Discoursvorming en vorming van het nieuws in de Israëlische pers inzake de Israëlisch – Palestijnse kwestie.

SIMON VANDEWALLE

Deze paper is de weergave van een literatuurstudie omtrent de discoursvorming van de Israëlische pers en de vorming van het nieuws inzake het conflict Israël – Palestina. Hiertoe wordt eerst een beeld geschetst van welke factoren van invloed zijn op de vorming van het nieuws en op de discoursvorming. We belichten hierbij het nieuwsmanagement, de samenhang tussen pers en politiek, de samenhang tussen pers en bedrijf, de interne druk op journalisten en het belang van taalconstructies. Tot slot passen we dit toe op de Israëlische pers, waarbij we de nadruk leggen op politieke golven, de samenhang tussen pers en politiek in Israël en het gebruik van personalisering. We komen tot de conclusie dat de waakhondfunctie van de Israëlische pers in twijfel kan worden getrokken en dat er in de Israëlische pers sprake is van personalisaties.

Inleiding

De centrale vraag van deze paper is hoe de Israëlisch – Palestijnse kwestie in de Israëlische berichtgeving wordt weergegeven en vooral welke discourses en ideologieën hierbij gevolgd worden. Het conflict tussen Joden en Arabieren is reeds meer dan een halve eeuw een heet hangijzer binnen de internationale media. De gemoederen rond dit conflict lopen zowel binnen als buiten het Midden Oosten vaak hoog op. Dit zorgt er dan ook voor dat de verslaggeving uit het Midden Oosten niet altijd even neutraal is. Ludo Abicht verwoordt het als volgt: “Zodra men zich enigszins grondiger met dit vraagstuk wil bezighouden en achter de nieuwsberichten wil kijken, botst men op een ononderbroken stroom van publicaties die elkaar zo flagrant tegenspreken dat de objectiviteit al van het begin zoek geraakt.”

Hierbij dient wel te worden genuanceerd dat het zowel voor de Europese media als voor de Israëlische media niet evident is om dit conflict neutraal weer te geven. Voor Europese media is neutraliteit geen evidentie aangezien er op de niet-joodse Europeanen een zware historische verantwoordelijkheid rust, die zijn oorsprong al vindt in de middeleeuwen. Hier wordt verder op ingegaan bij de bespreking van de geschiedenis van het Joodse volk. Ook voor de Israëlische media is neutraliteit praktisch onhaalbaar, gezien ze zowel deel uitmaken van het conflict als zich bovendien midden in de conflictzone bevinden. Binnen België kan het feit dat we werelds grootste (niet-Israëlische) Joodse gemeenschap huisvesten, ook van invloed zijn op het gevolgde mediadiscours, temeer gezien de Joodse diamanthandel van redelijk belang is voor de Belgische economie. Denken we hierbij maar aan de haast die Verhofstadt aan de dag legde om een delegatie diamantairs te ontvangen, naar aanleiding van een lid van de diamantwereld die ter plaatse dood neerviel toen de onderzoeksrechter met een huiszoekingsbevel voor de deur stond.

Om de vraagstelling verder uit te werken, stelt zich vooreerst de vraag wat we moeten verstaan onder ‘discours’. Discours is geen eenduidig te definiëren term. Communicatiewetenschappen zijn een multidisciplinaire richting, waardoor er binnen de verschillende werkdisciplines verschillende noties bestaan van de term discours. In de meer sociologisch gerichte strekkingen, wordt discours gezien als de sociale context van het taalgebruik, terwijl de linguïstische strekking discours eerder verstaat als het taalgebruik zelf.

Roger Fowler hanteert in zijn boek ‘Language in the news’ de volgende definitie van discours: “Institutions and social groupings have specific meanings and values which are articulated in language in systematic ways. Following the word particularly of the French philosopher Michel Foucault, I refer to these systematically-organized modes of talking as discourse. Discourse are systematically-organized sets of statements which give expression to the meanings and values of an institution.”

De term ‘discourse’ hangt dus nauw samen met het gegeven ‘ideologie’ (meanings and values). Hans Verstraeten omschrijft ideologie als volgt: “Het ideologisch systeem van de journalistiek, zoals trouwens alle andere ideologische systemen, bestaat uit twee belangrijke elementen

- een raamwerk van normen en waarden, via hetwelk de gebeurtenissen hun betekenis krijgen;
- een geheel van operationele codes en gebruiken, via hetwelk het ideologisch systeem kan functioneren.

Het ‘geheel van operationele codes’, past dus ook binnen onze werkdefinitie van ‘discours’ Dit kan de samenhang tussen discours en ideologie nog verder verduidelijken.

Toch blijft neutraliteit en objectiviteit een algemeen geldende waarde binnen de journalistiek. Hans Verstraeten is na gesprekken met een 25-tal journalisten en persmensen met verschillende politieke achtergrond, tot de vaststelling gekomen dat neutraliteit hoog in het vaandel wordt gedragen. De berichtgeving moet volgens de geïnterviewde personen neutraal, onpartijdig, waarde vrij en evenwichtig zijn. Alle aspecten van een bepaalde problematiek moeten behandeld worden en de verschillende visies moeten belicht worden.

In wat volgt, gaan we dus onder de loep nemen, in hoeverre aan dit credo wordt voldaan binnen de Israëliëse pers. Laat het hierbij wel duidelijk zijn, dat de analyse van de ideologische inhoud van de persberichtgeving zeer fragmentair en nog uiterst oppervlakkig is. Aan een systematisch en wetenschappelijk onderzoek in dit verband wordt in België vrijwel niet gedaan. En ook 26 jaar na dat Verstraeten deze quote heeft neergepend, is informatie over dit onderwerp nog altijd schaars.

De doelstelling van deze paper is een licht te werpen op hoe de berichtgeving rond het Israëliësch - Palestijns conflict tot stand komt en welke discoursen en ideologieën hierbij worden gevolgd. Om uiteindelijk de Israëliëse pers nader te bekijken, gaan we – na een beknopt historisch overzicht - in op de krachten die van invloed zijn op de nieuwsvorming, en de taalconstructies die de discoursvorming beïnvloeden.

We spitsen ons toe op de periode van 8 december 1987 (start van de eerste Intifada) tot nu. De reden voor de keuze van deze tijdsspanne ligt in het feit dat de Israëliësch – Palestijnse kwestie pas sinds die bewuste datum uitvoerig in de internationale pers wordt toegelicht. Een andere reden is dat we ook pas sinds 1987 kunnen spreken van een georganiseerd Palestijns verzet. (cfr. historische schets)

Historische schets

Het Joodse volk heeft een lange geschiedenis van vervolging en onderdrukking. Al in de bijbel wordt verslag gedaan van verdrijving van Joodse notabelen uit Juda in 587 voor Christus. 500 Jaar later wordt Jeruzalem door de Romeinen vernietigd, wat aanleiding geeft tot de diaspora. Ook in de middeleeuwen blijft het Joodse volk niet gespaard van vervolging en vooroordelen op basis van een kerkelijk anti-judaïsme. Tegen het einde van de verlichting krijgen de Joden te kampen met een andere vorm van jodenhaat, namelijk het antisemitisme.

De vervolgingen en onderdrukking waar het Joodse volk reeds heel zijn geschiedenis onder heeft geleden geven in 1862 aanzet tot het ontstaan van het zionisme. Mozes Hess schrijft dat de joden recht hebben op een eigen staat, maar het echte zionisme ontstaat bij de geassimileerde visionaire journalist Theodor Herzl. In het begin van het zionisme is er vooral sprake van een ander thuisland dan Europa, op grond die men van de Turken of lokale eigenaars hoopt te kunnen afkopen; in die tijdsperiode is Palestina immers wettelijk in handen van de Ottomaanse Turken en niet van de feitelijke bewoners. In 1897 volgt dan ook het eerste protest van die bewoners tegen de zionistische beweging, die van Palestina 'een joodse staat wil maken en de oorspronkelijke Arabische inwoners "zonder dat het opvalt" over de grens wil verdrijven'. Omstreeks 1900 bestaat de hele zionistische onderneming uit een handvol nederzettingen en een paar duizend overtuigde maar onderling verdeelde leden. De beweging verbindt religie met kolonialisme, idealen van de Verlichting en zelfs democratie en socialisme voor de (niet-Arabische) burgers. Het Westen steunt de operatie. Ook andere welgestelde joden zijn blij omdat de arme immigrerende joden verwijderd worden van hun comfortabel leventje en ze storten loyaal geld. Die dubbelzinnige houding blijft tot vandaag behouden. De zionisten kunnen niet zonder buitenlandse hulp en menen daar moreel recht op te hebben.

Na WO I is het aantal kolonisten gestegen tot 175 000, dat is 19% van de totale bevolking. Verzet van Palestijnse kant blijft dan ook niet uit. In 1929 slaat de volkswoede toe in Hebron. De pas opgericht joodse verdedigingsorganisaties slagen erin om, samen met Britse troepen, de revolte in te dijken. Balans: 249 doden en 572 gewonden.

Na WO II ontstaat de Israëliëse staat uit een VN-resolutie die beslist dat 55% van het gebied wordt toegewezen aan de joden die slecht 30% van de bevolking uitmaken. De zionisten aanvaardden deze resolutie, maar de omliggende Arabische landen zijn hier geenszins voor te vinden. Op 15 mei 1948 vallen zes Arabische legers (o.a. uit Libanon, Egypte en Transjordanië) Israël binnen, waarbij 800 000 Palestijnen op de vlucht slaan voor het Israëliëse geweld.

In 1950 voert Israël de Wet op de Terugkeer in waardoor de grenzen hermetisch worden gesloten voor niet-joden. Nu begint de ballingschap voor de Palestijnen: vier miljoen vluchtelingen in Jordanië, Libanon en elders, afkomstig uit de honderden dorpen en steden die tijdens de oorlog door Israëliëse legers zijn vernield of overgenomen.

Op 4 juni 1967 besluiten Egyptische, Iraakse, Libanese, Jordaanse en Saoedi-Arabische troepen tot de aanval op Israël over te gaan: de zesdaagse oorlog is van start gegaan. Na overwinning van het Israëliëse leger, is Groot-Israël een feit: De Golan-Hoogvlakte, Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook worden geannexeerd. Op de veroverde gebieden worden nieuwe nederzettingen gebouwd.

Ondertussen begint het Palestijnse verzet vorm te krijgen. De PLO van Yasser Arafat is één van de zeven verzetsgroepen van verschillende ideologische signatuur, gaande van zuiver nationalistisch tot radicaal marxistisch-lenistisch. Tussen 1968 en 1973 voeren ze regelmatig raids uit op Israëliëse nederzettingen. Ze hebben basissen in Libanon, Jordanië en Syrië en ook buiten het Midden Oosten begint het verzet zich te manifesteren (cfr. München, 1972).

Op 8 december 1987 begint in de Gaza de Palestijnse volksopstand, die zich snel uitbreidt tot alle bezette gebieden, en de geschiedenis zal ingaan als de Intifada. Deze opstand zal meer dan

1000 doden en 20 000 gewonden eisen en zal duren tot december 1992. Om de situatie weer onder controle te krijgen besluit Israël toch met Arafat te onderhandelen.

De Intifada betekent een kwalitatieve verandering van het Palestijnse verzet. De nieuwe Verenigde Leiding, die de acties van de gehele bevolking coördineert, houdt strikt vast aan de principes van burgerlijke ongehoorzaamheid en ongewapend maar gewelddadig verzet (de stenenoorlog).

De Intifada is een succes en de Palestijnse zaak komt opnieuw in de internationale belangstelling. De opstand dooft uit in 1992: aan de basis liggen interne spanningen met het radicale Hamas, de Golfoorlog en de vredesonderhandelingen te Madrid.

De Oslo-akkoorden, waarbij de Palestijnen een vorm van autonomie wordt beloofd in de bezette gebieden, blijken teleurstellend te zijn voor de Palestijnse zaak. Het Palestijns gezag krijgt geen macht over grond, water, wegen of grenzen. Het mag alleen autonomie uitoefenen over personen, namelijk een deel van de Palestijnse bevolking in de bezette gebieden. Om zich te financieren mag het beperkte belastingen hebben en om de akkoorden door te drukken mag het een politiemacht uitbouwen. Het gebied waar de autonomie van toepassing is bedraagt slechts 60% van de Gazastrook en 10% van de Westelijke Jordaanoever.

Tien jaar na het vredesproces controleert Israël nog altijd 95% van heel het historisch gebied (Israël zelf en de bezette gebieden). De 4 miljoen vluchtelingen buiten Palestina vallen volledig buiten de onderhandelingen, daar de Wet op Terugkeer nog altijd van toepassing is. De 2,5 miljoen Palestijnen in de bezette gebieden krijgen een symbolische autonomie en de 1 miljoen Palestijnse Israëli's blijven tweederangsburgers.

Ook heden ten dage blijft de situatie van de Palestijnen benard. Desondanks de belofte tot afbraak van een aantal Israëlische nederzettingen is de situatie in de bezette gebieden uiterst gespannen en dreigt zich een humanitaire ramp voor te doen.

Hoe wordt de berichtgeving gevormd / invloeden op nieuwsvorming

Om een beeld te krijgen op hoe nieuws gevormd wordt en welke invloeden hierop inwerken, hebben wij ons vooral gebaseerd op het werk van Hans Verstraeten. Hij beschrijft in zijn boek 'Pers en Macht' hoe nieuws gemanaged wordt, welke de invloeden zijn van de politiek, de economische wereld en het persbedrijf waarin het nieuws wordt gevormd. Verder beschrijft hij ook hoe de pers met ideologieën omgaat. Tot slot beschrijven we de gebruikte taalconstructies in nieuwsvorming op basis het boek 'Mediadiscourse' van Allan Bell en het boek 'Language in the News' van de pionier op dit gebied: Roger Fowler.

Nieuwsmanagement

Het is algemeen bekend dat de journalist niet al het nieuws kan doorspelen naar het publiek en daarom genoodzaakt is tot een strenge selectie. Minder bekend is echter dat de selectie van de redacteur al is voorafgegaan door een pre-selectie door die instanties waar de journalist zijn informatie vandaan haalt. De feiten hebben reeds een 'behandeling' ondergaan waardoor ze tot nieuws gepromoveerd worden: ze worden netjes ingekleed en van een bepaald interpretatiekader voorzien voordat de dagbladschrijver arriveert. Het nieuwsmanagement begint dus al aan de bron van het nieuws. Als voorbeeld hierbij kunnen we vermelden dat de informatie die de Israëlische overheid met journalisten deelt, reeds is aangepast om geen

gevoelige gegevens vrij te geven in verband met de militaire facetten van het conflict. Israël bevindt zich nu officieel al een 50-tal jaar in staat van oorlog, waardoor het volgens de Israëlische wet, toegestaan is om censuur uit te oefenen op de pers. De vraag is echter wel hoe breed de term ‘gevoelige gegevens in verband met militaire facetten’ geïnterpreteerd wordt. Het nieuwsmanagement betreft natuurlijk niet alleen het weglaten van bepaalde gegevens, maar ook en vooral het ‘promoten’ van bepaalde facetten of personen tot ze als belangrijk nieuws beschouwd worden.

Nieuwsmanagement is omwille van een aantal praktische en technische redenen moeilijk te vermijden. Belangrijker is echter wie er aan nieuwsmanagement kan doen. Het is duidelijk dat niet iedereen hiervoor in aanmerking komt. Enkel die instanties, die over de politieke, ideologische en sociaal-economische macht beschikken (partijbureaus, directies van bedrijven, patroons- en vakbondsorganisaties) en meteen ook de kennis en informatie in handen hebben, hebben de mogelijkheid om te bepalen welke feiten aan de pers zullen doorgespeeld worden en welke niet. In een maatschappij gebaseerd op de ongelijkheid van macht en rijkdom, is het nieuwsmanagement onvermijdelijk het voorrecht van de sterksten.

Er zijn dus verschillende maatschappelijke factoren die op de journalisten druk uitoefenen:

1. druk vanwege het politieke milieu
2. druk vanwege het bedrijfsleven en de reclame
3. interne druk vanwege de directie en de redactionele hiërarchie

Hierbij dient onmiddellijk aangestipt te worden dat deze indeling zeer kunstmatig is. In heel wat gevallen wordt druk uitgeoefend door deze verschillende sectoren tegelijk, zodat de scheidingslijn helemaal niet te trekken is.

Verder zijn hier ook twee maatschappelijke pressiemilieus achterwege gelaten. Namelijk de druk vanwege de overheidsinstellingen en de druk vanwege de publieke opinie, die door sommige journalisten als dé belangrijkste druk worden ervaren. Deze twee pressie-milieus lijken ons vooral in een internationale context van groot belang, aangezien oorlogsvoering een zaak is van overheidsinstellingen, en dat er toch wel een uitgesproken publieke opinie bestaat inzake de Israëlisch – Palestijnse kwestie. Het valt dan ook op dat Verstraeten zich vooral toespitst op de binnenlandse berichtgeving, en het internationaal perspectief ietwat op de achtergrond plaatst. Dit komt duidelijk naar voor in zijn voorbeelden, die voor de overgrote meerderheid over de Belgische media handelen.

Maar wat is nu eigenlijk die publieke opinie en hoe ontstaat ze? De publieke opinie en de druk die ze uitoefent is niet zomaar iets dat in het luchtledige zweeft, maar gevormd wordt door maatschappelijke krachten die haar richting bepalen. Diezelfde maatschappelijke krachten zijn ook richtinggevend voor de pers en haar berichtgeving.

In het kader van nieuwsmanagement dient ook te worden stil gestaan bij hoe de journalistiek zelf het nieuws selecteert. In het boek *Language in the News* stelt Greg Philo het als volgt: “News on television and in the Press is not self-defining. News is not ‘found’ or even ‘gathered’ so much as made. It is a creation of a journalistic process, an artefact, a commodity even.”. Nieuws wordt geselecteerd op basis van een aantal criteria, waarnaar wordt gerefereerd als ‘news values’. Onderstaande lijst geeft een hiërarchische opsomming van de verschillende criteria die de nieuwswaarde beïnvloeden. (Fowler, 1991).

(F1) frequency

(een eenmalige gebeurtenis zal al vlugger gerapporteerd worden dan een lang proces)

(F2) threshold	(grootte, volume, bereik van het nieuwsfeit)
(F2.1) absolute intensity	
(F2.2) intensity increase	
(F3) unambiguity	(eenduidigheid van het nieuwsfeit voor de lezer)
(F4) meaningfulness	(belang voor de lezer)
(F4.1) cultural proximity	(afstand van het nieuwsfeit tot de leefwereld van de lezer)
(F4.2) relevance	(relevantie voor de lezer)
(F5) consonance	(in hoeverre verwacht of hoopt de lezer dat iets gebeurt)
(F5.1) predictability	
(F5.2) demand	
(F6) unexpectedness	(onverwacht of uitzonderlijk nieuwsfeit)
(F6.1) unpredictability	
(F6.2) scarcity	
(F7) continuity	(hoelang het nieuwsfeit relevant blijft)
(F8) composition	(of het nieuwsfeit aan andere zaken kan worden gelieerd)
(F9) reference to elite nations	
(F10) reference to elite people	
(F11) reference to persons	
(F12) reference to something negative	

Pers en Politiek

De druk vanwege het politieke milieu wordt door heel wat journalisten als zeer belangrijk ervaren. Concreet kan politieke druk leiden tot het weigeren van interviews, het 'vergeten' uitnodigen van de lastige journalist op perslunches en het doorspelen van belangrijke informatie aan de concurrerende bladen. Zo kunnen ministeriële kabinetten en andere overheidsinstanties door de keuze van bladen aan wie ze belangrijke informatie laten uitlekken in grote mate bepalen welke bladen op gebied van politieke berichtgeving au sérieux genomen worden en welke niet.

Dat het politieke milieu nogal wat invloed uitoefent op de journalistieke werkzaamheden hoeft eigenlijk niemand te verbazen. Het politieke en het journalistieke milieu overlappen elkaar meer dan eens. Bij sommige mensen is het zelfs niet erg duidelijk waar hun politieke functie eindigt en hun journalistieke taak begint. Zo kunnen in België de redacteurs van de radio voor een tijdje persman zijn voor een of andere minister en kunnen nadien doodgewoon terug op hun redactiestoel plaatsnemen. Volgens Verstraeten is het ook de normaalste zaak van de wereld dat een journalist onbetaald verlof neemt om een paar jaar als perswoordvoerder van een bedrijf of ministerie te gaan werken.

De mechanismen die Verstraeten in zijn boek beschrijft zijn gebaseerd op de situatie in België. Daar het merendeel van deze mechanismen niet landspecifiek zijn, kunnen we ervan uitgaan dat we deze ook mogen doortrekken naar de Israëlische pers.

Pers en bedrijf

Niet alleen het politieke milieu, maar ook het bedrijfsleven probeert de pers naar haar hand te zetten. Terwijl de druk van politici op journalisten mogelijk gemaakt wordt omwille van het feit dat de politicus onmisbaar is als bron van politieke informatie, beschikt het bedrijfsleven over een andere troef: de reclame.

Het gaat hier dus enigszins gesimplificeerd om het volgende: u krijgt van ons die advertenties of u krijgt die niet als u dat schrijft of niet schrijft. En dat speelt zich af boven het niveau van de gewone redactie.

Daarnaast bestaat bij journalisten ook de neiging naar zelfcensuur aangezien een artikel over bijvoorbeeld een lap vervuilde grond die wordt verkaveld, de verkaveling én de woekerwinsten van de makelaars onmogelijk kan maken. Je kan als journalist niet anders dan die druk ervaren.

Het zou onzinnig zijn te beweren dat de pers volledig gemuilband zou zijn door het bedrijfsleven. Maar het fundamenteel probleem is dat er in de meeste gevallen niet eens hoeft getelefoneerd te worden. Men weet immers hoe gevaarlijk het kan zijn om in de berichtgeving bepaalde sociaal-economische belangen te tergen.

De invloed die het bedrijfsleven uitoefent op de pers is misschien minder relevant in een internationale context. Toch zal deze een zekere rol spelen in de verslaggeving van een bepaalde regio. Zo verwijt een correspondent van De Standaard in een artikel uit 1987 over Palestijnse betogingen in Israël, de Israëliëse autoriteiten ervan de feiten te minimaliseren uit vrees voor afname van het kersttoerisme.

Interne druk op journalisten

Het gebeurt regelmatig dat zowel de politicus als de bedrijfsleider zich rechtstreeks richten naar de directie van een persbedrijf om zo, boven de hoofden heen van de journalisten, druk op hen uit te oefenen. De directie heeft veelal andere belangen dan de journalisten die ze in dienst heeft. Per slot van rekening heeft de directie maar één belang, namelijk dat het blad zo goed mogelijk verkoopt, terwijl de journalist er vooral op gebrand is dat het blad gelezen wordt.

De kern van de zaak, volgens Verstraeten, is waar de hoofdredactie staat. Trekt deze de kaart van de redactie, is dit een goeie zaak. Is de hoofdredactie daarentegen het verlengstuk van de directie, werkt dit interne druk in de hand. Het kan moeilijk ontken worden dat persoonlijkheid van de directie, de hoofdredacteur en de redacteurs in deze zaak een belangrijke rol spelen. Toch wordt directiedruk, volgens Verstraeten, eerder door structurele relaties bepaald, dan door karaktersterkte van individuen of persoonlijke relaties. De directie en de hoofdredactie handelen als opzichters die erop toezien dat de aan hen ondergeschikte journalisten de marge, die hen door de wetmatigheden van het bedrijfsleven gelaten wordt, niet overschrijden.

Hier dient ook te worden vermeld dat het in de journalistiek een regelmatig gegeven is dat de directie teksten van haar redacteurs wijzigt, aanpast, inkort of zelfs niet publiceert zonder dat de redacteurs in kwestie daarover enige controle hebben.

Taalconstructies

Voor deze uiterst beknopte bespreking van taalconstructies in nieuwsberichtgeving hebben we ons op twee werken gebaseerd: het boek 'Language in the news' van Roger Fowler, dat een pionierswerk is volgens Allan Bell en Peter Garrett en het boek 'Approaches to Media Discourse' van Allan Bell end Peter Garrett zelf, dat een synthese vormt van verschillende auteurs die onderzoek hebben verricht omtrent dit onderwerp.

De keuze om dit onderwerp in deze paper op te nemen spruit voort uit de overtuiging dat taalgebruik nooit volledig neutraal kan zijn, en dat woordkeuze en taalstructuren bij nader onderzoek blij kunnen geven van achterliggende waarden en ideologieën. Om de vraag van

wie het nieuws vormt en hoe dit gebeurt nader te bekijken, lijkt het ons dan ook belangrijk om het belang van gebruikte taalstructuren aan een korte beschouwing te onderwerpen. Fowler verwoordt het als volgt: “Because the institutions of news reporting and presentation are socially, economically and politically situated, all news is always reported from some particular angle. [...] Anything that is said or written about the world is articulated from a particular ideological position: language is not a clear window but a refracting, structuring medium.”

Het volgende citaat kan hieromtrent nog verdere duidelijkheid verschaffen:

“Between human beings and the world they experience, there exist systems of signs which are the product of society. Signs acquire meaning through being structured into codes, the principal code being language. [...] Codes endow the world with meaning or significance by organizing it into categories and relationships which are not there ‘naturally’, but which represent the interests, values and behaviours of human communities.” Zo blijkt uit onderzoek van De Standaard omtrent de Israëlisch – Palestijnse kwestie dat de krant in zijn berichtgeving van 1987 eerder een negatieve teneur hanteerde ten aanzien van de Israëlische autoriteiten. Om dit te staven geeft Akbas als voorbeeld dat de Palestijnen omschreven werden als demonstranten, wat een positievere connotatie heeft dan de term betogers.

Bij de studie van taalconstructies dienen we niet enkel op puur linguïstisch vlak onderzoek te verrichten. We moeten er rekening mee houden dat taal ook een sociologisch en psychologisch gegeven is. Volgend voorbeeld van Abicht kan deze stellingname enigszins toelichten. “Wanneer een journalist bijvoorbeeld een artikel publiceert met de sprekende titel ‘Israël ligt niet op de maan’, dan zullen de voorstanders van het Zionisme daarin al dadelijk een argument vinden voor de verdediging van een efficiënte Israëlische veiligheidspolitiek, want een land dat als een klein bedreigd eiland midden in een vijandelijke oceaan van Arabische staten ligt kan zich niet permitteren, ook maar één oorlog of gewapend conflict te verliezen, op straffe van zijn totale vernietiging. De aanhangers van het Palestijnse nationalisme zullen dezelfde titel heel anders interpreteren: Israël ligt inderdaad niet op de maan, maar op Palestijns grondgebied, dat uit de greep van het Zionisme moet bevrijd worden.” Dat de impact van taalstructuren ook een psychologisch en sociologisch facet bevat, blijkt onder andere uit het werk van Allan en Fairclough (zie hieronder).

In wat volgt, worden kort een aantal auteurs aangehaald. Hierbij worden echter alleen de grote krachtlijnen van het verrichte onderzoek weergegeven omdat een gedetailleerde weergave van het linguïstisch onderzoek ons te ver zou leiden. Voor verdere uiteenzettingen verwijzen wij naar de aangehaalde auteurs zelf.

Teun Van Dijk

Deze auteur is volgens Allan Bell en Peter Garrett de belangrijkste theoreticus van de discoursanalyse. Daarnaast is hij ook de stichter van het wetenschappelijk tijdschrift *Discourse and Society*.

Van Dijk werpt een blik op de aard van opinies en hoe deze uitgedrukt worden in de pers. Volgens Van Dijk zijn discoursstructuren - die onderliggende ideologische stellingnamen bevatten - terug te vinden in zowel microstructuren (zoals grammatische structuren) als macrostructuren (zoals topics of thema's die indirect in grotere stukken tekst worden weergegeven). Daarom dienen we bij het lezen van een persstuk niet enkel te kijken naar wat een tekst feitelijk aanbrengt, maar ook aandacht te hebben voor wat juist niet wordt vermeld. Zo kunnen we volgens Van Dijk onderscheiden waar er zich omtrent een bepaald thema vaagheid, ambiguïteit, gebrek aan samenhang voordoet.

Een ander belangrijk postulaat van Van Dijk is ‘het ideologisch vierkant’. Deze wordt aangehaald om de polarisatie tussen ‘in-group’ en ‘out-group’ te beschrijven. Op die manier wordt in teksten de ‘we-group’ in een gunstig daglicht gesteld tegenover de ‘they-group’ die dan ongunstig wordt afgeschilderd. Dit is een bekende strategie die we vaak tegen komen in gepolariseerde conflictsituaties zoals het Israëliësch – Palestijnse conflict.

Allan Bell

Deze auteur houdt zich sinds de jaren ’70 bezig met het onderzoek naar taalgebruik in de media.

Bell’s benadering van media discours stelt ons in staat om bij het nader bekijken van een nieuwsverhaal, de vraag te stellen wat het verhaal nu feitelijk zegt dat er gebeurd is. Zo doende, zou de lezer beter in staat moeten zijn om hiaten en onduidelijkheden in het verhaal te ontdekken alsook te zien wat de tekst niet vertelt.

Bell spitst zijn aandacht ook toe op de chronologie van nieuwsfeiten en –verhalen, en komt tot de vaststelling dat er maar zelden een chronologische volgorde terug te vinden is in nieuwsverhalen. Volgens Bell kan dit voor de lezer tot heel wat onduidelijkheid leiden over wie wat en wanneer heeft gedaan.

Stuart Allan

Allan voorziet in een evaluatieve beoordeling van culturele studies als benadering van media discours. Hij werpt zijn licht op de probleemstelling van hoe de berichtgeving dominante vormen van ‘common sense’ tot stand doet komen. Daarnaast bekijkt hij ook de implicaties hiervan voor de ideologische reproductie van sociale klassen en hiërarchieën. Hiertoe focust Allan zich op drie momenten van mediacommunicatie: het productiemoment van het nieuws (‘encoding’), het moment van de tekst zelf, en het moment waarop de tekst betekenis krijgt voor de lezer (‘decoding’).

Norman Fairclough

Reeds meer dan een decennia legt Fairclough zich toe op het onderwerp media discours, door taalgebruik, discours en macht in de samenleving nader te bekijken.

Net als Van Dijk bestaat Fairclough’s werk uit drie componenten. De eerste component is een tekst- of discoursanalyse waarbij het microniveau (zoals woordgebruik en syntaxis), macroniveau (zoals tekststructuren) en de interpersoonlijke elementen in een tekst aan onderzoek onderworpen worden.

Een tweede dimensie analyseert discourspraktijken, namelijk hoe een tekst is samengesteld, geïnterpreteerd wordt en ook hoe ze verspreid wordt.

Als laatste dimensie worden sociale praktijken geanalyseerd, waarbij de nadruk wordt gelegd op de relatie tussen discours enerzijds en macht en ideologie anderzijds.

De Israëliësch pers

Politieke golven

Gadi Wolfsfeld en Tamir Sheaffer geven de vorming van het nieuws weer met het model van politieke golven. Onder politieke golven verstaan zij: “Political waves are sudden and significant changes in the political environment that are characterized by a substantial increase in the amount of public attention centered on a political issue or event.” Verder in het artikel wordt het begrip ‘political waves’ nog als volgt verduidelijkt: “The modern political process can be

thought of as a series of cycles in which leaders, publics and the press focus attention on a narrow number of public issues and events for a limited period of time. The initiation of these cycles, or political waves, is marked by a dramatic increase in media coverage about an issue, an increase in discussions about the issue among the general public.”

In deze studie wordt er onderzocht wie het politiek nieuws in Israël stuurt, op basis van ‘the competition among political actors’. Als belangrijkste reden tot onderzoek, geven de auteurs op dat het van belang is te weten welke politieke stemmen opgevangen worden onder welke omstandigheden. Zij nuanceren evenwel dat het onderzoek van hoe politieke actoren concurreren over het nieuws, de verantwoordelijkheid van de media niet buiten beschouwing mag laten. Politiek nieuws is altijd een co-productie waarbij nieuwsmakers en journalisten eveneens een belangrijke rol spelen.

Om het onderzoek van cijfermateriaal te voorzien hebben de auteurs van het artikel gedurende een volledig parlementair jaar (eind oktober 1997 tot begin oktober 1998) een ‘content analysis’ gedaan van de nieuwsartikels die zijn verschenen in drie belanghebbende Israëlische kranten. Als tweede bron van data, is er uitgegaan van een reeds eerder verschenen onderzoek waarbij de charismatische communicatievaardigheden van 91 leden van de Knesset (Israëlisch parlement) werd becijferd. In het artikel wordt precies beschreven hoe de verzameling en verwerking van deze data gebeurd is, maar dit valt buiten het bestek van deze bespreking.

In hun onderzoek stellen de auteurs een aantal onderzoeksvragen waarop op basis van gedegen statistisch onderzoek een antwoord wordt gegeven. Hieronder worden de onderzoeksvragen beknopt behandeld.

Welke politieke actoren bevinden zich in de beste situatie om aanleiding te geven tot een politieke golf? Hiertoe wordt een onderscheid gemaakt tussen ‘media waves’ (als de media de golf heeft opgestart), ‘accident waves’, ‘government waves’ en ‘waves by oppositional forces’. Deze laatste kan nog eens onderverdeeld worden in ‘internal challenge waves’ (wanneer de politieke golf kan gelieerd worden aan een individu of groep die deel uit maakt van het formele politieke establishment) en ‘external challenge wave’ (als de golf in gang gezet is door een extra-gouvernementele actor).

Uit het onderzoek blijkt nu dat de meest waargenomen golven tijdens de onderzoeksperiode ‘government waves’ (36% van alle golven) en ‘internal challenge waves’ (18%) zijn. Het aandeel golven dat geïnitieerd is door de groepen met de grootste politieke macht, is dus meer dan de helft van het totaal aantal golven, terwijl het aandeel golven dat door de media is aangebracht maar een povere 3% bedraagt. Dit doet bij de auteurs van het onderzoek serieuze vragen reizen bij de rol van de Israëlische media als waakhond van het politieke gebeuren.

De tweede onderzoeksvraag (“Which types of political waves provide the most opportunities for political actors to appear in the news?”) wordt hier niet verder behandeld aangezien ze ons van minder relevantie lijkt voor het onderwerp van deze paper.

De derde onderzoeksvraag luidt: “Which political actors are the most likely to be included when political waves are covered in the news media?” Voor deze vraag spelen drie onafhankelijke variabelen een rol, namelijk: ‘political standing’ (niveau van politieke status die een actor geniet), ‘charismatic communication skills’ (verzamelterm voor ‘political initiative and creativity, communication initiative and creativity, rhetorical and dramatic abilities, cooperation with politicians en cooperation with journalists’) en ‘thematic relevance’ (als er bijvoorbeeld een raid is geweest op een Israëlische nederzetting, heeft een interview met de minister van milieu weinig relevantie).

Uit het cijfermateriaal blijkt dat de invloed van alle drie de variabelen statistisch significant is. De meest significante en ook meest doorwegende variabele blijkt het charismatische communicatievermogen te zijn. Dit wijst er volgens de auteurs op dat het begrijpen van de politieke communicatie-arena en de regels van het spel kennen, het meest invloed hebben op de mate van participatie van politieke actoren in politieke golven.

De vierde en laatste onderzoeksvraag is: “Which political actors are most likely to be included when *different* types of waves are covered in the news media?” Deze onderzoeksvraag verschilt van de vorige doordat bij deze onderzoeksvraag een onderscheid wordt gemaakt tussen ‘open waves’ (golven met veel mogelijkheden voor politieke actoren om in het nieuws te verschijnen, zoals bijvoorbeeld de opkomst van de Intifada in 1987) en ‘restricted waves’ (zoals bijvoorbeeld de berichtgeving over wangedrag van Israëlische soldaten).

Volgens de resultaten van de studie spelen charismatische communicatievaardigheden de grootste rol wanneer er sprake is van ‘open waves’ en thematische relevantie wanneer we het over ‘restricted waves’ hebben.

De conclusies die Gadi Wolfsfeld en Tamir Sheafer uit hun onderzoek trekken, zijn niet erg lovend voor de Israëlische pers. Volgens hen kan er namelijk nog moeilijk van een onafhankelijke pers gesproken worden als die niet in staat blijkt te zijn om aanzet te geven tot een openbaar debat omtrent politieke onderwerpen.

De relatie politiek – pers in Israël

In het artikel ‘Roles and identities in news interviews: The Israeli context’ wordt de omgangsvorm tussen de interviewer en een geïnterviewde politicus (Directeur Generaal van het ministerie van buitenlandse zaken) serieus aan de kaak gesteld. Zo zou er in het politieke praatprogramma ‘esh colevet’ (‘Crossfire’) sprake zijn van solidariteit en zelfs broederschap tussen interviewer en geïnterviewde. Dit postulaat wordt verduidelijkt aan de hand van een analyse van een aantal gesprekken in het desbetreffende programma (cfr. taalconstructies). Deze praktijken zijn volgens Weizman geen uitzondering op de Israëlische televisie en vooral de zender IBA’s Channel 33 – waarop het desbetreffende programma werd uitgezonden – zou hier een expert in zijn. Weizman maakt hier de volgende bedenking bij: “In a deeper sense, the critic views this solidarity as a violation of interactional expectations, and furthermore – as a betrayal of the basic commitment of the press to alienate itself from governmental power.”

Daarnaast hekelt Weizman ook het feit dat in het programma een intellectueel gekozen is als interviewer, en niet een intellectueel die ook als journalist weet hoe hij vragen moet stellen. “The lack of professional journalistic skills, and perhaps his previous friendship with his interlocutor, made it difficult for him to sharpen the corners and ask Kalmanzon the difficult questions an interviewer is expected to ask.” De vaststelling die Weizman hier maakt kan gelieerd worden aan het onderzoek van ‘political waves’ waarin tot de conclusie wordt gekomen dat de Israëlische pers zich vooral richt op het achterna hollen van politieke gebeurtenissen in plaats van zelf politieke debatten te initiëren. Deze twee gegevens (het achterna hollen van politieke gebeurtenissen door de pers en de amicale omgang tussen interviewer en geïnterviewde) lijken ons nauw samen te hangen aangezien een vriendschappelijke omgang tussen pers en het politiek milieu, kritische vragen en debatten niet in de hand werkt. De vrees bestaat dan ook dat deze twee feiten een versterkend effect op elkaar hebben.

Personalisering in de Israëlische pers

In het boek 'Language in the News' wordt een belangrijke bedenking gemaakt bij eventuele personalisering in het nieuws. Personalisering zou volgens Fowler tot doel hebben om bij de lezer gevoelens van identificering, empathie of antipathie teweeg te brengen. Dit houdt volgens de auteur het gevaar in dat door het gebruik van personalisering, serieuze discussies en verdere uitleg over onderliggende sociale en economische factoren achterwege blijven.

Naar aanleiding van deze stellingname, kan uit het onderzoek van 'political waves' volgens ons geconcludeerd worden dat in de Israëlische pers duidelijk sprake is van personalisering aangezien in de derde onderzoeksvraag, de conclusie getrokken wordt dat charismatische communicatievaardigheden de meest invloedrijke variabele zijn om als politieke actor in het Israëlische nieuws te verschijnen. Onder deze charismatische communicatievaardigheden wordt onder andere 'rhetorical and dramatic abilities' en 'cooperation with journalists' verstaan. Dit zijn met ander woorden eigenschappen die nauw samenhangen met de persoonlijkheid van de politieke actor in kwestie en personalisering dus in de hand werken.

Dit doet de vraag rijzen of de invloed van politieke actoren op de berichtgeving niet meer gebaseerd is op hun mediageniekheid dan op de geleverde inhoud.

Hierbij dient ons inziens wel te worden genuanceerd dat personalisering van belang kan zijn om de interesse voor het politieke nieuws bij de lezer hoog te houden. Mensen lezen nu eenmaal liever een tekst waarmee ze zich kunnen identificeren met een pragmatisch iemand, of kunnen gruwelen bij de gedachte aan een bepaald persoon. Indien personalisering volledig uit de berichtgeving zou worden weggefilterd, zouden hoogstwaarschijnlijk heel wat lezers afhaken. Dit zou dan weer negatieve gevolgen hebben voor de politieke interesse bij het grote publiek.

Tegenover deze niet al te lovende kritieken op de Israëlische pers, nuanceert Ludo Abicht dat de Israëlische berichtgeving niet alleen gebaseerd is op joodse correspondenten, maar ook rekening houdt met de Palestijnse nieuwsdiensten. Deze hebben namelijk een zo grote mate van betrouwbaarheid gekregen, dat ook de grote Israëlische kranten gewoon zijn, de Palestijnse berichtgeving naast en vaak tegen de informatie van het Israëliësch leger af te drukken. Daardoor kunnen Israëli's heel goed weten, wat er aan de hand is en er hun besluiten in de ene of de andere richting uit trekken, wat in een land als Israël, waar de politieke discussie een echte passie is, niet zonder gevolgen blijft. Dat de Israëli's heel goed weten wat er aan de hand is, staat nochtans in schril contrast met wat bovenstaande onderzoeken uitwijzen. Daarbij moet ook nog eens rekening worden gehouden met het feit dat Israël zich al sinds 1948 in oorlogstoestand bevindt waardoor, onder het mom van Maatregelen ter Bescherming van de Nationale Veiligheid censuur kan worden uitgeoefend op de pers.

Besluit

We kunnen besluiten dat het nieuws gevormd wordt door een aantal factoren. Vooreerst speelt nieuwsmanagement hier een grote rol in. Reeds voordat de journalist op basis van een aantal gekijkte factoren de nieuwsselectie maakt, zijn de feiten al voorzien van een interpretatiekader door de instanties waar de journalist zijn informatie haalt. Ook het spanningsveld tussen pers en politiek speelt hier een aanzienlijke rol. Zo kan een politieke actor bijvoorbeeld interviews weigeren. Daarnaast is er ook sprake van een overlapping tussen het politieke en het journalistieke milieu. De invloed van de bedrijfswereld op de vorming van het nieuws beperkt zich hoofdzakelijk tot het al dan niet toekennen van reclamegelden. De journalist weet ook dat

bepaalde onderwerpen waar grote bedragen aan vasthangen, beter ongemoeid worden gelaten uit overwegingen van zelfbehoud. Interne druk op de journalist kan eveneens van invloed zijn op de nieuwsvorming. Deze druk spuit voornamelijk voort uit de tegengestelde belangen van de directie enerzijds en de journalist anderzijds. Voor de bespreking van het belang van taalconstructies zijn een aantal auteurs aangehaald. Van belang hierbij zijn Van Dijk's ideologisch vierkant, Bell's toespitsing op de chronologie, Allan's analyse van hoe dominante vormen van 'common sense' tot stand komen en Fairclough's drie componenten die van het microniveau (zoals woordgebruik en syntaxis) reiken tot de relatie tussen discours, macht en ideologie.

Bij de eigenlijke bespreking van de Israëlische pers kunnen we op basis van de bespreking van politieke golven, tot de conclusie komen dat het aantal politieke golven dat geïnitieerd is door het politieke bestel meer dan 50% bedraagt en dat de charismatische communicatie-vaardigheden van de politieke actor het meest van invloed zijn op het gegeven of de politieke actor al dan niet in een politieke golf verschijnt. Dit doet serieuze vragen rijzen over de onafhankelijkheid van de Israëlische pers. Voor wat betreft het spanningsveld pers – politiek blijkt er een samenhang te zijn tussen het achterna hollen door de pers van de politieke gebeurtenissen en de amicale omgang van interviewers met de geïnterviewde. Dit doet geen goed aan de geloofwaardigheid van de Israëlische pers als waakhond van het politieke bestel. Bij de bespreking van personalisaties in de Israëlische pers, kan de vraag gesteld worden of de invloed van politieke actoren op de berichtgeving niet meer gebaseerd is op hun mediageniekheid dan op de geleverde inhoud.

BIBLIOGRAFIE

ABICHT, L., De tocht door de woestijn. Anwerpen, Hadewijch, 1990.

ABICHT, L., Mensen in Israël en Palestina. Kapellen, Uitgeverij Peckmans, 1990.

AKBAS, I., De kwestie Israël-Palestina in de internationale kwaliteitspers. Niet-gepubliceerde scriptie, Gent, Vakgroep Communicatiewetenschappen, 2001, 84p.

BELL, A. en GARRETT, P., Approaches to Media Discourse. Oxford, Blackwell Publishers Inc., 1998.

CATHERINE, L., Honderd jaar kolonisatie in Palestina. Berchem, EPO, 1978.

FOWLER, R., Language in the News. Discourse and Ideology in the Press. London, Routledge, 1991.

VERSTRAETEN, H., Pers en Macht. Een dossier over de geschreven pers in België. Leuven, Kritik uitgeverij en verspreidingscentrum, 1980.

WEIZMAN, E., Roles and identities in news interviews: The Israeli context. Journal of Pragmatics, 2006, Vol. 38, nr. 5, p. 154 – 179.

WOLFSFELD, G., en SHEAFER, T., Competing actors and the Construction of Political News: The Contest Over Waves in Israël. Political Communication, 2006, Vol. 23, nr. 3, p. 333 – 351.